

MACIEJ FIJAŁKA

ŻANDARMERIA WOJSKOWA
W ŚWIETLE PERSPEKTYWY PRAWNEJ
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

MILITARY POLICE
IN THE LIGHT OF THE LEGAL PROSPECT COUNTERACTIONS
OF THE VIOLENCE IN THE FAMILY

A b s t r a c t. Ensuring inviolabilities of territory and the safety inhabiting them is one of inalienable tasks of you and his structures of citizens. In the environment surrounding us, on the different standards of living, we are encountering threats which they are trying out as well as are disrupting our guaranteed right to the calm life. Undoubtedly a home violence which for many years in Poland was called the „home row” according to custom is one of threats of current world or with „quarrel”. In the scope, mode and under the terms of separate laws and regulations are performing predicted tasks for Police in military forces of the Republic of Poland and towards soldiers the Military Police and military ordinal organs. The Military Police is participating in preventive programs, carrying preventive activities out in military forces the Republic of Poland, from the scope of the counteraction among others: for alcoholism, drug addicts and psychedelic centers, violence in the workplace, of the network security and the corruption. After nearly 6 years, on the day of 01 July 2015 procedural entitlements of the Military Police, and hence offences committed also outside premises of the unit will increase (disconnected with the service) will be subject to a Military Police. Police cannot be an only institution, on which bars a weight of the counteraction of the violence is sitting down in the family, and the phenomenon of recognizing and counteractions of these pathological changes in the environment of the army – including the procedure of the „Blue Card” – must be located in a territory of jurisdiction of the Military Police. With one of basic means of adapting the potential of the military police to planned changes of the procedural property designing statutory processes should constitute Military Police so that she is effective, must have full fan of tools for the detection and preventing of all signs the corruption of living in the family. In the presented article were directed attention to the need

to adapt statutory documents to action predicted for the military police for the prevention of violence in the family.

Key words: Military Police (MP), violence in the family, Blue Card.

WSTĘP

Jednym z niezbywalnych zadań państwa i jego struktur jest zapewnienie nienaruszalności terytorium oraz bezpieczeństwa zamieszkujących je obywateli¹. Przez pojęcie bezpieczeństwa należy rozumieć szeroko uregulowany system prawny, którego używamy do określenia granic spokoju. Ramy bezpieczeństwa określone są przepisami prawa i wszystko to, co próbuje je zakłócić, stanowi niebezpieczeństwo. Ustanowione prawo kształtuje pożądane zachowania jednostek oraz określa szczegółowe zadania dla organów odpowiedzialnych za ochronę bezpieczeństwa.

Bezpieczeństwo uznaje się za jedną z podstawowych potrzeb każdego człowieka, a w przypadku jej niezaspokojenia nie jest możliwa² właściwa jego egzystencja.

Nad zapewnieniem bezpieczeństwa czuwają umundurowane oraz uzbrojone formacje, jak i cywilne organy administracji publicznej³. W otaczającym nas środowisku, na różnych poziomach życia, spotykamy się jednak z zagrożeniami, które próbują zakłócić oraz zakłócają nasze gwarantowane prawo do spokojnego życia.

ZJAWISKO PRZEMOCY

Jednym z zagrożeń obecnego świata jest niewątpliwie przemoc domowa, która przez wiele lat w Polsce nazywana była zwyczajowo „awanturą domową” lub „kłótnią”. Problematykę przemocy domowej regulują dwa akty praw-

---

¹ Art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

² R. ROJEK, *Policja w systemie bezpieczeństwa publicznego RP. Wyniki badań ankietowych*, w: A. SZYMANIAK, W. CIEPIELA (red.), *Policja w Polsce. Stan obecny i perspektywy*, Poznań: Wydawnictwo UAM 2007, s. 207.

³ S. PIEPRZNY, *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, wyd. 2, Warszawa: Wolters Kluwer Polska 2007, s. 7.

ne, tj. Kodeks karny oraz ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

W Polskim ustawodawstwie podstawowym przepisem dotyczącym przemocy⁴ w rodzinie jest art. 207 § 1 Kodeksu karnego (k.k.), mówiący o znęcaniu się fizycznym lub psychicznym nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny⁵. Polskie prawo (Kodeks karny) ściga sprawców przestępstw przeciwko osobom bliskim za⁶:

(1) uderzenie człowieka lub naruszenie jego nietykalności cielesnej w inny sposób – art. 217 k.k. (ściganie przestępstwa odbywa się z oskarżenia prywatnego);

(2) pozbawienie człowieka wolności – art. 189 k.k.;

(3) grożenie innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona – art. 190 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego);

(4) wzbudzanie u innej osoby uzasadnionego okolicznościami poczucia zagrożenia lub naruszenie jej prywatności poprzez uporczywe nękanie – art. 190a § 1 k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);

(5) stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia określonego stanu – art. 191 k.k.;

(6) utrwalanie wizerunku nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej przez użycie wobec niej przemocy, groźby bezprawnej lub podstępnie albo rozpowszechnienie wizerunku nagiej osoby lub w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody – art. 191a k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);

(7) doprowadzenie innej osoby do obcowania płciowego przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem (zgwałcenie) oraz doprowadzenie w ten sam sposób innej osoby do poddania się innej czynności seksualnej lub wykonania takiej

---

⁴ Również przestępstw określonych w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny: rozdz. XXIII – Przestępstwa przeciwko wolności, rozdz. XXV – Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, rozdz. XXVI – Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece.

⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., nr 88, poz. 553 z późn. zm.).

⁶ Informator dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, Warszawa: Ministerstwo Sprawiedliwości 2014, s. 26.

czynności – art. 197 k.k. (ścigane z urzędu); przestępstwo to popełnia również małżonek, który dopuszcza się zgwałcenia współmałżonka!;

(8) spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w postaci: pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia bądź innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej lub znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała – art. 156 k.k.;

(9) spowodowanie naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia, w wyniku którego pokrzywdzonym jest osoba najbliższa – art. 157 § 1 i 2 k.k.;

(10) uporczywe uchylanie się od wykonania ciężącego z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to narażanie jej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych (uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego) – art. 209 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego, organu opieki społecznej lub innego właściwego organu);

(11) kradzież lub kradzież z włamaniem na szkodę osoby najbliższej – art. 278 i 279 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego);

(12) niszczenie, uszkodzanie cudzej rzeczy lub czynienie jej niezdatną do użytku – art. 288 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego);

(13) porzucenie wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny – art. 210 k.k.;

(14) uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego poniżej 15 roku życia albo osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru – art. 211 k.k.;

(15) obcowanie płciowe z małoletnim poniżej 15 roku życia lub dopuszczenie się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzenie jej do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania – art. 200 k.k.;

(16) rozpijanie małoletniego przez dostarczanie mu napoju alkoholowego, ułatwianie jego spożycia lub nakłanianie go do spożycia takiego napoju – art. 208 k.k.

Dla zwiększenia skuteczności działania wobec sprawców oraz zapobiegania zjawisku przemocy w rodzinie dnia 29 lipca 2005 r. uchwalono ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W ustawie zawarto następującą definicję przemocy w rodzinie: „[przemoc domowa] to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra

osobiste osób wymienionych w pkt 1, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nieetykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”⁷.

Ustawa określa formy pomocy dla osoby dotkniętej przemocą w formie m.in.⁸: poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego; interwencji kryzysowej i wsparcia; ochrony przed dalszym krzywdzeniem – przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej; zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie; badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie; zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

W ustawie uwzględniono również instytucje i zespoły, na które nałożono zadania w kwestii⁹: opracowania i realizacji programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie; prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie; opracowywanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Przemoc domowa jest w głównej mierze problemem ukrytym. O zjawisku tym mówi się nieczęsto. Dowiadujemy się o nim głównie wtedy, gdy dochodzi do tragedii.

---

⁷ Art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2011 r., nr 149, poz. 887, z późn. zm.).

⁸ Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2011 r., nr 149, poz. 887, z późn. zm.).

⁹ Tamże, art. 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2011 r., nr 149, poz. 887, z późn. zm.).

Przemocy w rodzinie doświadczają głównie kobiety, dzieci, osoby starsze oraz schorowane, a czasem także mężczyźni. Naruszanie nietykalności cielesnej, zmuszanie do określonych zachowań, gwałt, kradzież na rzecz osoby najbliższej, dopuszczanie się czynów lubieżnych względem osób poniżej 15 roku życia, groźby, rozpijanie małoletniego – to główne zjawiska przemocy w rodzinie. Panuje pewne przekonanie, że wszystkie działania, które w jakiś sposób zastraszą czy też zawstydzają dziecko, są korzystne, dla jego dobra.

Patologia przemocy domowej nie jest uzależniona od statusu społecznego, choć funkcjonuje taki stereotyp. Zarówno poziom wykształcenia, jak i pozycja materialna nie są wyznacznikami samego problemu oraz jego skali. W przypadku społeczności o niższym statusie społecznym przemoc jest przepełniona wybuchami agresji, chamstwa i brutalności, a najbardziej widocznymi skutkami są obrażenia ciała. W rodzinach o wyższej klasie społecznej oraz wysokiej pozycji materialnej problem ten jest bardziej „ukryty” (wyrafinowany), nie pozostawiający widocznych śladów. Nie można jednak zapominać, iż bardziej wyniszczające człowieka od urazów fizycznych są skutki przemocy psychicznej, które pozostają w świadomości ofiar przez całe życie. Uraz psychiczny w niejednym przypadku powoduje brak prawidłowego rozwoju w zakresie poczucia bezpieczeństwa. Presja, jaka wynika z ciągłego napięcia przemocy psychicznej, jest przyczyną wielu dolegliwości, np. bólów żołądka, braku apetytu, trudności z koncentracją, nocnych koszmarów.

Przemoc domowa nie jest zjawiskiem jednorazowym. Ma ona charakter długofalowy, powtarzający się zazwyczaj według pewnych prawidłowości. Cykl przemocy składa się z trzech następujących po sobie faz: faza narastania napięcia, faza ostrej przemocy i faza miodowego miesiąca¹⁰.

Faza narastania napięcia – początkiem cyklu jest zwykle wyczuwalny wzrost napięcia, narastają sytuacje konfliktowe.

Faza ostrej przemocy – następuje wybuch agresji, sprawca z normalnego człowieka przeobraża się w agresora, który może dopuścić się strasznych czynów, nie zwracając uwagi na krzywdę najbliższych. W tej fazie najczęściej następuje interwencja, a ofiary decydują się złożyć skargę.

Faza miodowego miesiąca – to czas skruchy i okazywania miłości, a sam sprawca jakoby na nowo uwodzi ofiarę. Sprawca zaczyna dostrzegać to, co się wydarzyło. Próbuje załagodzić sytuację, przeprasza, obiecuje poprawę.

---

¹⁰ H. D. SASAL, *Niebieskie Karty. Przewodnik do procedury interwencji Policji wobec przemocy w rodzinie*, Warszawa: PARPA 1999, s. 25.

Chce przekonać ofiarę, że tym razem będzie inaczej¹¹. Ofiary – wbrew zdrowemu rozsądkowi, a czasem dla „zachowania dobrych pozorów” – dają się zmanipulować i pozostają w związku. Przemoc jednak nie wytrzymuje próby i z powodu narastania napięcia wraca „jak grom z jasnego nieba”.

Sposobów na wyjście poza stres pourazowy jest wiele, jednak psychologia oferuje pewne uniwersalne metody, dzięki którym można tego dokonać bezpiecznie i skutecznie. Wśród proponowanych rozwiązań znajduje się terapia indywidualna, grupowa oraz rodzinna¹².

Terapia indywidualna – polega na osobistych spotkaniach z terapeutą oraz poznawaniu i nazywaniu przyczyn problemu, jaki utrudnia życie pacjenta. W zależności od metod terapii proces leczenia może przyjmować różną formę, jednak celem każdej z nich powinno być przeanalizowanie sytuacji lub zdarzeń, które spowodowały trudności, oraz takiej jej zmianie, by nie wpływała negatywnie na jakość życia pacjenta oraz jego otoczenia.

Terapia prowadzona w nurcie kognitywnym dąży do zrozumienia traumy oraz zmiany myślenia o niej. Ważnym momentem terapii jest uświadomienie sobie przez pacjenta, co tak naprawdę powoduje jego złe samopoczucie i negatywne reakcje, jakie myśli temu towarzyszą, co uważa za przyczynę występowania stresu, jakie czynniki mogą go wyzwać. Po ustaleniu, co stanowi dla pacjenta największy problem, w celu zmiany myślenia o sobie i świecie, terapeuta korzysta z dostępnych narzędzi, np. treningów wzmacniania poczucia własnej wartości w taki sposób, aby wśród negatywnych opinii czy twierdzeń doszukiwać się cech pozytywnych, np. poczuciu, że działania w celu uratowania czyjegoś życia były niewystarczające, przeciwstawić można argument, że w danej chwili wykonane zostały wszystkie możliwe procedury bezpiecznej ewakuacji. Umiejętność rozumienia niejako „na nowo” sytuacji, które miały miejsce w przeszłości, w bezpiecznych warunkach gabinetu terapeuty pozwoli na znalezienie w sobie akceptacji do przeżywania trudnych emocji i na najbardziej optymalny sposób radzenia sobie z nimi. Pomocne okazać się mogą także metody radzenia sobie ze stresem i gniewem, jako naturalnymi reakcjami na nieakceptowane sytuacje, zdarzenia. Metody terapii psychodynamicznej opierają się w głównej mierze na analizie i interpretacji doświadczeń oraz zrozumieniu nieświadomych przyczyn, które wpływają negatywnie na codzienne życie. Terapeuta może pomóc w zidentyfikowaniu czynników wyzwalających trudne emocje

¹¹ H. D. SASAL, *Niebieskie Karty*, s. 25 (Fazy przemocy).

¹² J. K. PASTUSZAK, *Pokonać PTSD*, www.mundurowi24.pl (dostęp: 16.01.2015).

i przypominających stresujące wydarzenia, a także w tym, jak wpływać na powracające i dające uczucie „teraźniejszości” wspomnienia, jak wzmocnić samoświadomość kontroli nad własnymi uczuciami i pamięcią. Niniejszy model terapeutyczny jest zalecany zwłaszcza osobom mającym trudności w znalezieniu odpowiedzi na pytania dotyczące powodów danego zachowania, reagowania lub emocji wzbudzanych przez konkretne osoby, zdarzenia lub sygnały pozornie obojętne. Sięga do głębszych obszarów samoświadomości, doszukuje się rozwiązań na poziomie relacji z wczesnych etapów życia oraz konstruowania wiedzy o samym sobie na bazie doświadczeń życiowych¹³.

Terapia grupowa – opiera się na dwóch elementach: gotowości osoby do pracy nad swoim doświadczeniem oraz od siły i wsparcia osób, które mają podobne przeżycia i odczuwają podobne emocje. Pod opieką terapeuty spotyka się stałe grono osób i rozmawia o najtrudniejszych dla siebie przeżyciach. Dobre intencje przyjaciół i rodziny nie zawsze wystarczają w procesie wychodzenia z traumy, dlatego ważne jest, by mieć możliwość kontaktu z tymi, którzy w swojej historii mają podobne doświadczenia i starają się pokonywać wywoływane objawami PTSD trudności zawodowe, zdrowotne i relacyjne. Przez wzajemną wymianę informacji wzmacnia się zakres wiedzy, która może być przydatna w dalszym procesie terapii. Pacjenci uczą się, jak radzić sobie ze zmiennymi nastrojami, jak rozmawiać z bliskimi, okazywać im swoje uczucia, jak wzmocnić poczucie własnej wartości. Przerwanie bariery milczenia w bezpiecznych warunkach grupy terapeutycznej pomoże w podejmowaniu tematu wojny lub śmierci wśród bliskich, którzy są zainteresowani doświadczeniem weterana. Nazywanie swoich emocji i myśli skutkuje lepszym ich rozumieniem, umiejętnością panowania nad nimi, „oswajania” pamięci, przed którą dotychczas chciało się uciec. Przez udział w sesjach grupowych i pozwoleniu sobie na odczuwanie gniewu, żalu, smutku, lęku i innych emocji, powszechnie mylnie uznawanych za domenę osób słabych, udziela się informacji o sobie samym i swoich potrzebach. Dopiero ich znajomość może przynieść spodziewaną ulgę i koncentrację na najważniejszych sprawach, czyli na tym, co „tu i teraz”, na sytuacjach, które dzieją się w teraźniejszości i na które ma się wpływ¹⁴.

Terapia rodzinna – zwykle pierwsze oznaki trudności związanych z przeżywaniem przeszłości obserwują członkowie rodziny, na co dzień przebywający w bliskości z weteranem. Nieprzewidywalność reakcji czy zmiana spo-

---

¹³ J. K. PASTUSZAK, *Pokonać PTSD*.

¹⁴ J. K. PASTUSZAK, *Pokonać PTSD*.

sobu tworzenia relacji mogą wywoływać nieporozumienia, izolację, poczucie winy, a nawet wzajemną wrogość czy niechęć. Terapia rodzinna polega na spotkaniach najbliższych osób w obecności terapeuty i wypracowywaniu nowych metod komunikacji i wzajemnego zrozumienia. Każdy z członków rodziny ma w swojej pamięci obraz osoby sprzed traumatycznego wydarzenia, jego reakcji i zwyczajowego stylu bycia. Po doświadczeniu wojny lub straty przyjaciół w ekstremalnie trudnych warunkach pola walki dotychczasowe życie i jego składowe mogą ulec przewartościowaniu. Nadanie życiu nowego znaczenia, bez podobnej potrzeby ze strony innych, może osłabić więzi i spowodować zakończenie relacji. Dlatego podczas terapii pozwala się wszystkim członkom rodziny wypowiedzieć na temat swoich potrzeb i oczekiwań. Najistotniejszym etapem pracy jest udzielanie sobie wzajemnego wsparcia. Rozmowa i zrozumienie tego, co stanowi problem, jest drogą do polepszenia codzienności i pokonania trudnej pamięci¹⁵.

Przemoc domowa jest problemem o tyle poważnym, iż nie znamy faktycznie jej skali i zasięgu, a spowodowane jest to w głównej mierze obawą przed „wyjściem problemu na światło dzienne”.

W listopadzie 2014 r. przeprowadzono badania ankietowe na temat „Przemoc w rodzinie. Występowanie i częstotliwość zgłaszania”. Badanie to zostało przeprowadzone metodą wywiadu telefonicznego na tysiącu osobach z terenu całej Polski.

W wyniku przeprowadzonych badań respondenci udzielili odpowiedzi¹⁶:

(1) 14% Polaków zadeklarowało, że w ciągu ostatniego roku było świadkiem przemocy w rodzinie. Zdecydowaną większość zaobserwowanych przypadków stanowiła przemoc o charakterze psychicznym (75%) lub fizycznym (58%). Respondenci najrzadziej deklarowali, że byli świadkami przemocy seksualnej (8%).

(2) Tylko dwóch na pięciu świadków przemocy postanowiło zgłosić ją instytucjom lub organizacjom. Ludzie młodzi wyraźnie rzadziej (27%) zgłaszali takie przypadki niż respondenci w średnim (48%) lub starszym wieku (51%).

(3) Świadców przemocy najczęściej powiadamiali o niej policję (60%) i ośrodki pomocy społecznej (35%). Osoby, które nie zdecydowały się zgłosić

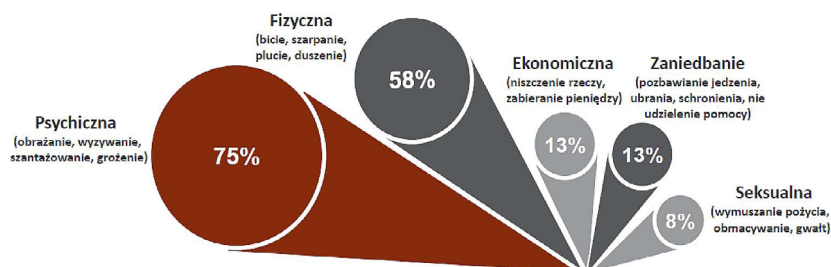
¹⁵ Tamże.

¹⁶ <https://www.msw.gov.pl/pl/aktualnosci/12739,Przemoc-domowa-nie-badzmy-obojetni.html> (dostęp: 16.01.2015).

przypadku przemocy, którego były świadkiem, swoją bierność tłumaczyły brakiem wiary w skuteczność lub zasadność takiej interwencji.

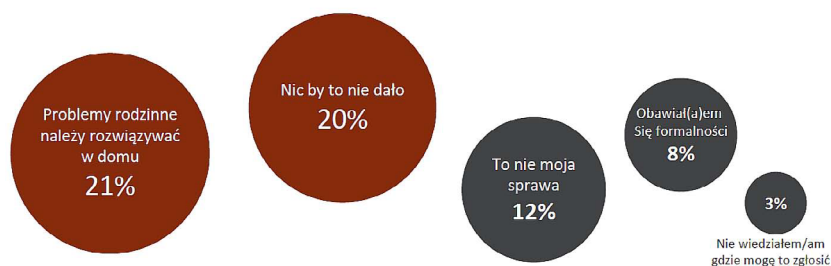
(4) Policja (31%) i ośrodki pomocy społecznej (29%) były najczęściej wskazywane przez respondentów jako instytucje udzielające pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. Jednakże co trzeci respondent nie potrafił wymienić ani jednej instytucji czy organizacji tego typu.

FORMY PRZEMOCY DOMOWEJ

Wykres 1. Przemoc w rodzinie. Występowanie i częstotliwość zgłaszania. Sondaż przygotowany dla Ministerstwa Spraw Wewnętrznych”.
Źródło: Ipsos Loyalty, grudzień 2014 r.¹⁷

POWÓD NIEZGŁOSZENIA PRZEMOCY W RODZINIE

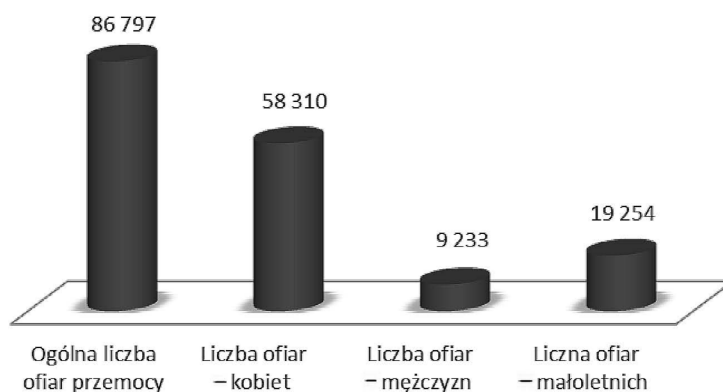

Wykres 2. Przemoc w rodzinie. Występowanie i częstotliwość zgłaszania. Sondaż przygotowany dla Ministerstwa Spraw Wewnętrznych”.
Źródło: Ipsos Loyalty, grudzień 2014 r.¹⁸

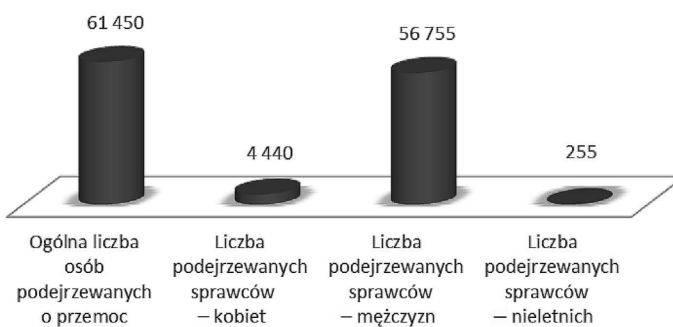
¹⁷ <https://msw.gov.pl/download/1/21868/Raportprzemocwrodzynie> (dostęp: 16.01.2015).

¹⁸ Tamże.

W opublikowanych statystykach policji dotyczących działań podjętych w procedurze Niebieskiej Karty zauważalny jest wzrost odnotowanych przypadków przemocy w rodzinie w odniesieniu do lat 2012/2013.

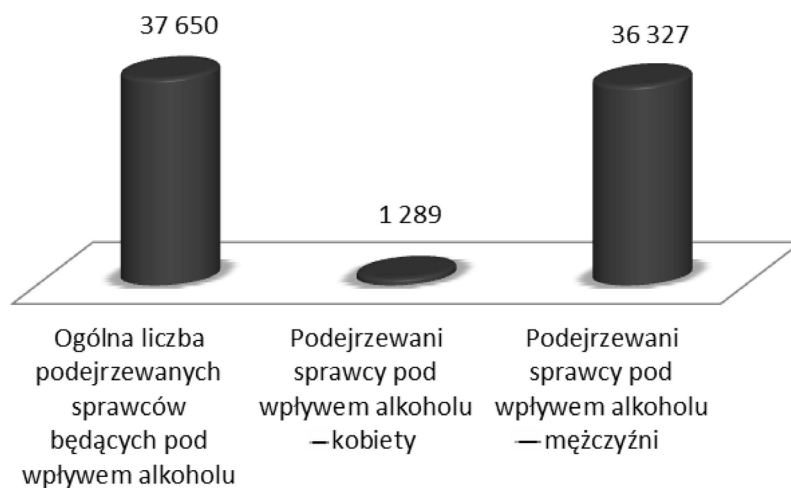
Wykres 3. Ofiary przemocy w 2013 r.
– opracowano na podstawie danych Policji¹⁹

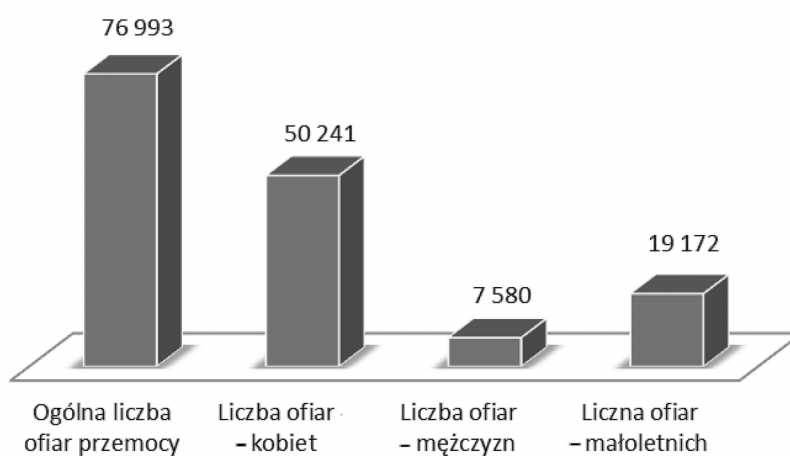
Wykres 4. Podejrzani o przemoc w 2013 r. – na podstawie danych Policji²⁰

¹⁹ www.statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie (dostęp: 16.01.2015).

²⁰ Tamże.

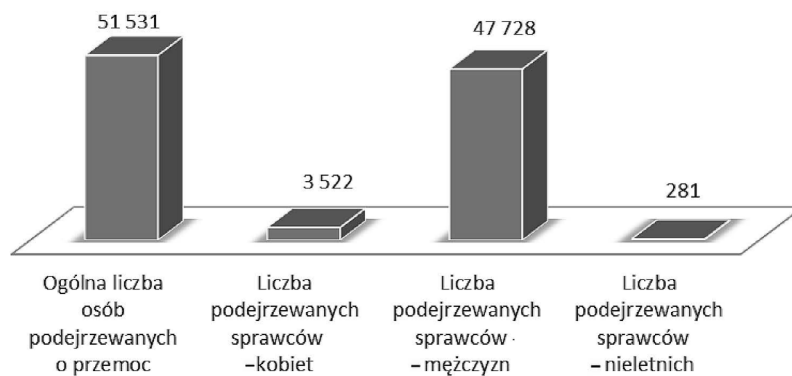
Wykres 5. Podejrzani o przemoc pod wpływem alkoholu – na podstawie danych Policji²¹

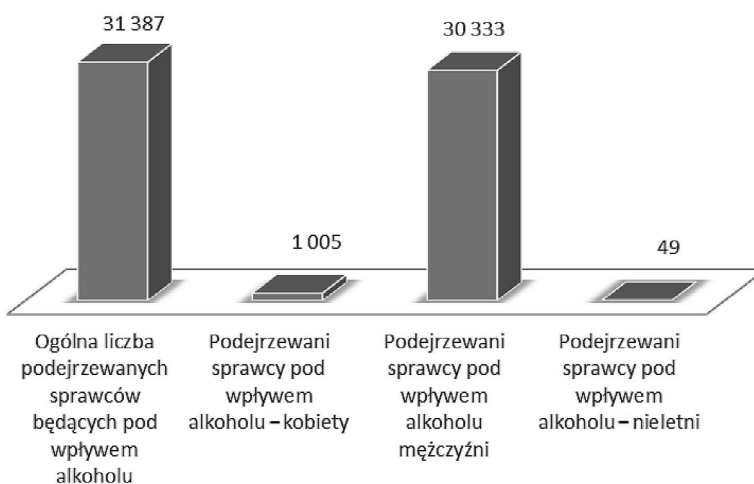
Wykres 6. Ofiary przemocy w 2012 r. – na podstawie danych Policji²²

²¹ Tamże.

²² Tamże.

Wykres 7. Podejrzani o przemoc – na podstawie danych Policji²³

Wykres 8. Podejrzani o przemoc pod wpływem alkoholu – na podstawie danych Policji²⁴

²³ www.statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzynie (dostęp: 16.01.2015).

²⁴ Tamże.

Porównując dane statystyczne Policji, w kontekście przeprowadzonych ankiet wywiadu telefonicznego²⁵ należy zauważyć, że aż 61% ankietowanych z różnych powodów nie zgłosiło przemocy w rodzinie. Dane te mogą świadczyć o tym, iż ukazany problem przemocy może być zdecydowanie większy.

SYSTEM ZAPOBIEGANIA I PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY

W większości przypadków pierwszą osobą, która otrzymuje informacje o przemocy w rodzinie, jest funkcjonariusz Policji. Przyjęcie zgłoszenia (telefonicznego lub osobistego) jest podstawą do podjęcia interwencji; każda interwencja wymaga indywidualnej oceny charakteru zaistniałego zdarzenia. W celu unormowania działań przedstawicieli podmiotów realizujących zadania przeciwdziałania przemocy w rodzinie, na podstawie art. 9d ust. 5 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie²⁶, wprowadzono procedurę Niebieskiej Karty²⁷.

W ramach procedury funkcjonariusz Policji²⁸:

- (1) udziela osobie, w stosunku do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, niezbędnej pomocy, również udziela pierwszej pomocy;
- (2) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, w stosunku do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- (3) podejmuje, w razie potrzeby, inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób, w stosunku do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania;

---

²⁵ Zob. Przemoc w rodzinie. Występowanie i częstotliwość zgłaszania. Sondaż przygotowany dla Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ipsos Loyalty, grudzień 2014 r.

²⁶ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2011, nr 149, poz. 887).

²⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. 2011, nr 209, poz. 1245).

²⁸ Tamże, § 13.

(4) przeprowadza, o ile jest to możliwe, z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, rozmowę, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, oraz wzywa osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;

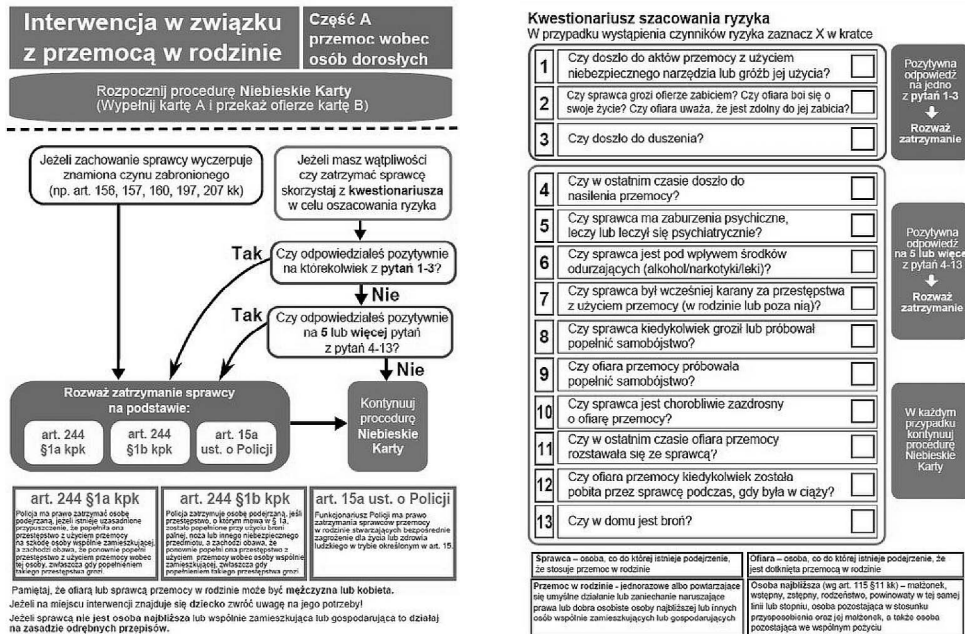
(5) przeprowadza na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowe w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;

(6) podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby, w stosunku do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb określonych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą.

W 2013 r. 35 tys. funkcjonariuszy Policji zostało przeszkolonych według specjalnego schematu reagowania na przemoc domową pod kątem wykrywania sytuacji, które mogłyby nieść zagrożenie dla życia i zdrowia ofiar. Funkcjonowanie programu algorytmów i działania funkcjonariuszy przyniosły efekty. W pierwszym półroczu 2014 r. policjanci wypełnili o ponad 40% więcej formularzy Niebieska Karta niż w analogicznym okresie 2013 r.²⁹

---

²⁹ 35 tys. policjantów przeszkolonych, jak wykrywać przemoc domową (publikacja z dn. 22 października 2014 r.), <http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/104721,35-tys-policjantow-przeszkolonych-jak-wykrywac-przemoc-domowa.html?search=2919618> (dostęp: 16.01.2015).

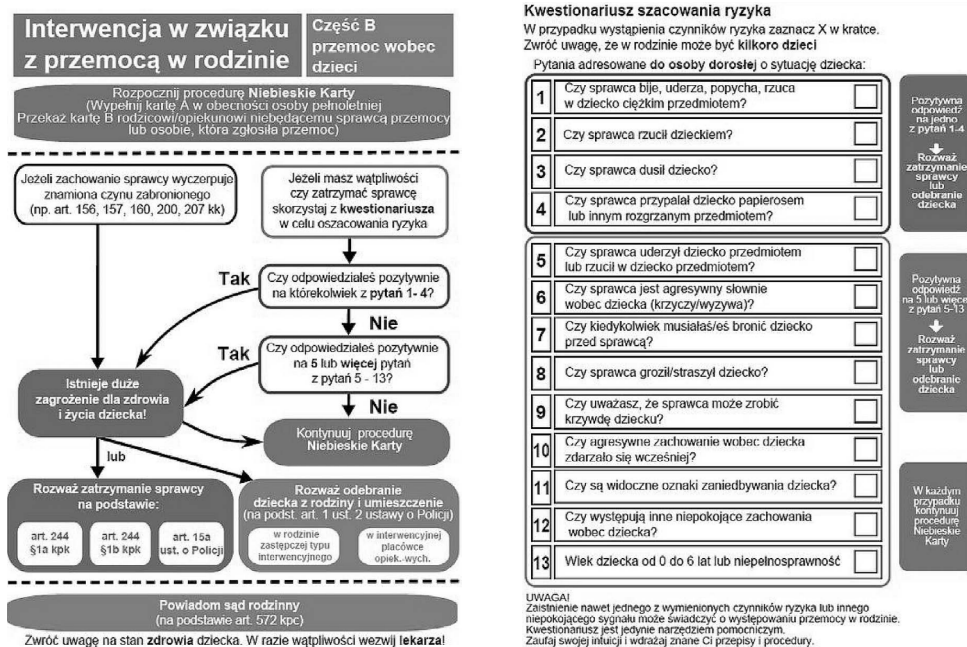
Wykres 9. Procedura podjęcia interwencji przez funkcjonariusza Policji – materiał szkoleniowy³⁰

Wdrożenie programu na terenie całego kraju zostało poprzedzone pilotażem w województwie lubuskim. Program algorytmów i kwestionariuszy funkcjonuje na terenie całej Polski od 1 stycznia 2014 r. Nowe narzędzia pracy umożliwiają skuteczniejszą ochronę osób z rodzin, w których dochodzi do przemocy. Funkcjonariusze otrzymali instrukcje wyjaśniające, jak interpretować znaki świadczące o tym, że mają do czynienia z zagrożeniem wymagającym interwencji. Algorytmy i kwestionariusze mają minimalizować dowolność w podejmowaniu decyzji przez funkcjonariuszy podczas interwencji domowej. Nowe rozwiązania zostały opracowane z inicjatywy ministra spraw wewnętrznych przez Komendę Główną Policji we współpracy z Fundacją Dzieci Niczyje oraz Ogólnopolskim Pogotowiem dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”³¹.

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże.

Wykres 10. Procedura podjęcia interwencji przez funkcjonariusza Policji – materiały szkoleniowe³²

Algorytmy mają określić schemat działań w przypadku interwencji związanej z przemocą wobec dziecka lub osoby dorosłej. Skupiają się one w szczególności na sytuacji, w której zachowanie sprawcy nie wyczerpuje znamion czynu zabronionego. W takim przypadku policjant wypełnia kwestionariusz, który pomoże mu w ustaleniu ryzyka zaistnienia przemocy w domu, w którym przeprowadza interwencję. Za pomocą kwestionariuszy funkcjonariusz może określić prawdopodobieństwo, że w rodzinie, w której przeprowadza interwencję, dochodzi do przemocy. Kwestionariusz zawiera 13 pytań. Po jego wypełnieniu interweniujący policjant powinien wdrożyć odpowiednią procedurę, np. rozważyć zatrzymanie osoby podejrzanej o przemoc w rodzinie, odebrać dziecko bądź wszcząć procedurę Niebieskiej Karty. Pytania do kwestionariusza zostały opracowane na podstawie doświadczeń psychologów i prawników pracujących w Fundacji Dzieci Niczyje. Korzystano również

³² Tamże.

z rozwiązań zastosowanych w innych krajach, m.in. w Anglii, Hiszpanii i Szwecji³³.

W zakresie, trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach zadania przewidziane dla Policji wykonują w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz w stosunku do żołnierzy Żandarmeria Wojskowa i wojskowe organy porządkowe³⁴.

Żandarmeria Wojskowa jest wyodrębnioną i wyspecjalizowaną służbą wchodzącą w skład Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, podlegającą bezpośrednio ministrowi obrony narodowej³⁵.

Żandarmerię Wojskową tworzą: Komenda Główna ŻW, terenowe Oddziały/Wydziały Żandarmerii Wojskowej (w tym Placówki ŻW), Oddziały Specjalne Żandarmerii Wojskowej, Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej oraz Oddział Zabezpieczenia ŻW.

Żandarmeria Wojskowa składa się z trzech pionów funkcjonalnych: dochodzeniowo-śledczego, prewencyjnego i administracyjno-logistyczno-technicznego, współdziałając na co dzień z Policją, Strażą Graniczną, Biurem Ochrony Rządu, Służbą Kontrwywiadu Wojskowego, Służbą Wywiadu Wojskowego, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencją Wywiadu, Służbą Celną oraz innymi służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo państwa.

Do zadań Żandarmerii Wojskowej, zgodnie z art. 4 ust. 1 cyt. ustawy, należy w szczególności: zapewnianie przestrzegania dyscypliny wojskowej; ochranianie porządku publicznego na terenach i obiektach jednostek wojskowych oraz w miejscach publicznych; ochranianie życia i zdrowia ludzi oraz mienia wojskowego przed zamachami naruszającymi te dobra; zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń przez osoby, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy, oraz innym zjawiskom patologicznym, a w szczególności: alkoholizmowi i narkomanii w Siłach Zbrojnych; współdziałanie z polskimi oraz zagranicznymi organami i służbami właściwymi w sprawach bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz policjami wojskowymi; zwalczanie klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidowanie ich skutków oraz czynne uczestniczenie w akcjach poszukiwawczych, ratow-

---

³³ Tamże.

³⁴ Art. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. nr 287, poz. 1687, z późn. zm.).

³⁵ Ustawa o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych z dn. 24 sierpnia 2001 r. (Dz. U. nr 123, poz. 1353, z późn. zm.).

niczych i humanitarnych, mających na celu ochronę życia i zdrowia oraz mienia.

Ustawowe zadania Żandarmeria Wojskowa wykonuje m.in. poprzez³⁶: kontrolowanie przestrzegania dyscypliny wojskowej oraz porządku publicznego; wykonywanie czynności operacyjno-rozpoznawczych; wykonywanie czynności procesowych w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o postępowaniu karnym i skarbowym; poszukiwanie sprawców przestępstw i wykroczeń oraz zaginionych żołnierzy, a także poszukiwanie utraconych przez jednostki wojskowe: broni, amunicji, materiałów wybuchowych i innego mienia wojskowego oraz materiałów zawierających informacje niejawne; wykonywanie kontroli ruchu drogowego, pilotowanie kolumn wojskowych oraz kierowanie ruchem drogowym, w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o ruchu drogowym i o drogach publicznych; konwojowanie osób, dokumentów i mienia wojskowego; asystowanie przy czynnościach egzekucyjnych, w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o postępowaniu cywilnym i o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, współuczestniczenie w zapewnieniu prawa i porządku podczas trwania imprez masowych przeprowadzanych na terenach i obiektach jednostek wojskowych oraz z udziałem wojska; kontrolowanie ochrony mienia wojskowego, a w szczególności przechowywania uzbrojenia środków bojowych.

Wyodrębniony pion prewencji został rozbudowany od 2005 r. o Sekcję Profilaktyki, która realizuje zadania w zakresie czynności profilaktycznych, broni prywatnej³⁷ (żołnierzy czynnej służby wojskowej) oraz działalności związanej z systemem ochrony obiektów wojskowych i mienia wojskowego.

Na mocy ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, po spełnieniu określonych warunków, Komendant Oddziału Żandarmerii Wojskowej wydaje decyzję na posiadanie broni prywatnej do celów prywatnych, m.in.³⁸: ochrony osobistej, łowieckich, sportowych, kolekcjonerskich, pamiątkowych.

Żandarmeria Wojskowa uczestniczy w programach prewencyjnych, realizując czynności profilaktyczne w Siłach Zbrojnych RP, z zakresu przeciwdziałania m.in.: alkoholizmowi, narkomanii oraz używaniu środków psychoaktywnych, przemocy w środowisku pracy, bezpieczeństwa w sieci oraz korupcji.

---

³⁶ Tamże, art. 4, ust. 2.

³⁷ Ustawa z dn. 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. 1999, nr 53, poz. 549, z późn. zm.).

³⁸ Tamże.

Współdziałając z innymi podmiotami, Żandarmeria Wojskowa opiera się także na współpracy z dowódcami jednostek wojskowych. To głównie od reakcji dowódców, po stwierdzeniu popełnienia przestępstwa bądź zaistnienia wypadku, zależy efekt dalszych działań³⁹.

Wykonując swoje ustawowe zadania, Żandarmeria Wojskowa uczestniczy w przeciwdziałaniu przestępczości i zjawiskom patologicznym w jednostkach wojskowych, w tym⁴⁰: przestępstwom przeciwko zasadom pełnienia służby wojskowej i zasadom postępowania z podwładnymi; przestępstwom przeciwko zasadom dyscypliny wojskowej; alkoholizmowi i narkomanii.

WNIOSKI

Rozpoznawanie i przeciwdziałanie przemocy domowej jest warunkiem zapewnienia niezbędnej granicy bezpieczeństwa obywatelom. Główną rolę w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie odgrywa Policja, której funkcjonariusze, podejmujący skuteczną interwencję, mogą przerwać istniejące od dłuższego czasu bezprawie. Przemoc przeważnie jest zatajana lub „niewidziana” przez sąsiadów. Gdy jednak dochodzi do tragedii, przed obiektywem kamer i mikrofonów możemy zauważyć wówczas tych, którzy dla podniesienia własnego ego opisują z detalami swoje rozgoryczenie, jakie przez lata widzieli i słyszeli za ścianą.

Państwo, które jest w stanie zapewnić bezpieczeństwo swoim obywatelom, stanowi gwarancję spokojnego bytu, a ciężar zapewnienia ładu i porządku publicznego nie może spoczywać jedynie na policji.

Od 1 stycznia 2009 r., zgodnie z nowelizacją ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, wszystkie przestępstwa oraz wykroczenia popełnione przez żołnierzy poza terenem jednostki wojskowej lub bez związku ze służbą podlegają Policji, a tym samym brak jest szczegółowych danych na temat przemocy w rodzinie w tym środowisku. Ogólnie dostępne

---

³⁹ B. PACEK, *Działania Żandarmerii Wojskowej*, Warszawa: Ministerstwo Obrony Narodowej 2012, s. 73.

⁴⁰ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dn. 24 lipca 2012 r. w sprawie zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej ze Służbą Kontrwywiadu Wojskowego, Służbą Wywiadu Wojskowego, wojskowymi organami porządkowymi oraz z dowódcami jednostek wojskowych i dowódcami (komendantami) garnizonów (Dz. U. 2012, 880).

statystyki Policji ukazują jedynie zbiorczy problem, bez podziału na grupy społeczne.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli jednostki organizacyjne ŻW nie miały pełnej informacji na temat przestępstw popełnianych przez żołnierzy, które można było uzyskać od dowódców jednostek SZ RP, prokuratur, sądów i Policji. Powyższe, w ocenie NIK, obniżało zdolność ŻW w zakresie efektywnej realizacji zadań prewencyjnych i profilaktycznych⁴¹.

Po blisko sześciu latach, z dniem 1 lipca 2015 r., zwiększą się uprawnienia procesowe Żandarmerii Wojskowej, a tym samym przestępstwa popełnione również poza terenem jednostki (bez związku ze służbą) będą podlegać ŻW. Zadania, jakie do wykonania stoją przed Żandarmerią Wojskową, nie są łatwe⁴².

Rozpatrując zmianę właściwości prawnej w kontekście obowiązujących przepisów, zachodzi nieścisłość w kwestii braku kompetencji w procedurze wypełniania formularza Niebieskiej Karty. W myśl ustawy procedura Niebieskiej Karty obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie⁴³.

Oznacza to, iż w przypadku interwencji, po dniu 1 lipca 2015 r. funkcjonariusze Żandarmerii Wojskowej nie będą mogli wszcząć procedury wypełnienia formularza Niebieska Karta⁴⁴. Brak kompetencji w tym zakresie wymusi konieczność opracowania wspólnie z Policją nowych procedur działania na wypadek wystąpienia sytuacji przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Takie działania spowodują wydłużenie czasu reakcji w przeciwdziałaniu tej patologii oraz doprowadzą do sporu kompetencyjnego w zakresie realizacji interwencji domowej.

Specyfika służby wojskowej jest ściśle związana z ryzykiem utraty życia lub narażenia na ciężkie kalectwo. Udział żołnierzy w misjach poza granicami

---

⁴¹ Informacja o wynikach kontroli NIK. Funkcjonowanie Żandarmerii Wojskowej, KON-4101-02-00/2011”, s. 22, www.nik.gov.pl (dostęp: 16.01.2015).

⁴² M. FIAŁKA, *EURO 2012 – na baczność*, „Przegląd Żandarmerii Wojskowej” 2009, nr 2, s. 36.

⁴³ Art. 9d ust. 2 ustawy z dn. 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2011 r., nr 149, poz. 887, z późn. zm.).

⁴⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. nr 209, poz. 1245).

kraju (Irak, Afganistan) w niejednym przypadku spowodował zaburzenia w psychice i zachowaniu związane z traumatycznymi przeżyciami, takimi jak śmierć osoby w wyniku ostrzału lub wybuchu miny pułapki oraz ciężkie uszczerbki na zdrowiu na skutek doznanych ran.

W samym tylko Afganistanie służyło w sumie 25,5 tys. żołnierzy, co stanowi blisko 1/3 całości Sił Zbrojnych RP. Pomimo iż żołnierze przechodzą odpowiednie badania lekarskie i psychologiczne oraz są odpowiednio przygotowywani do działania w ekstremalnych warunkach, widmo doznania stresu pourazowego jest wpisane w ten trudny zawód. Zaburzenia psychiczne, choć niezauważane często od razu, ale które mogą wystąpić po pewnym czasie, nazywane są zespołem zaburzeń stresu pourazowego – PTSD (*Posttraumatic Stress Disorder*).

W odróżnieniu od zespołu stresu pourazowego, zespół stresu bojowego występuje głównie u osób uczestniczących w działaniach typowo zbrojnych, wojnach, w przypadku policji – także w częstych akcjach z użyciem broni. Pojęcie to odnosi się do grupy czynników stresogennych, wpływających regularnie na osobę uczestniczącą w działaniach bojowych. Objawy mogą być obserwowane zarówno w obszarze somatycznym, np. utrzymywanie swojego organizmu na wysokim poziomie pobudzenia i uwagi na ewentualne zagrożenie, biologiczne ograniczenia potrzeb, których realizowanie w czasie pokoju jest naturalne, jak chociażby potrzeb fizjologicznych, naturalnego rytmu snu, odczucia głodu czy potrzeb seksualnych. W zakresie psychicznym objawy mogą przejawiać się silną potrzebą ciągłego odczuwania napięcia, bycia potrzebnym i skutecznym w swoim działaniu⁴⁵.

Stres bojowy, doświadczany w grupie znanych osób, z którymi wychodziło się z niejednej opresji, może być niezauważony do czasu powrotu do tzw. normalności. W wielu przypadkach dopiero w konfrontacji z monotonnym codziennym harmonogramem odczuwalny jest brak silnych bodźców, które utrzymywałyby poziom napięcia, do jakiego przyzwyczał się system nerwowy. Brak znanych impulsów może przyczyniać się do odczuwania gniewu, niezadowolenia, nudy i poczucia braku przynależności do danego miejsca, co w konsekwencji może prowadzić do decyzji o powrocie do miejsca lub sytuacji, w których działo się coś ważnego (np. wyjazd na kolejną zagraniczną misję), lub spowodował zakończenie dotychczasowych związków z pracą i rozpoczęcie tzw. nowego życia, w którym będzie można realizować swoje

---

⁴⁵ J. K. PASTUSZAK, *PTSD i stres bojowy – para niedoskonała*, www.mundurowi24.pl (dostęp: 16.01.2015).

potrzeby. Drugi aspekt często zawiera w sobie też decyzję o zakończeniu wieloletnich związków, które okazują się niewystarczająco emocjonujące, a codzienność wydaje się za mało interesująca. Wskazuje się, że zespół stresu bojowego diagnozowany jest także u osób blisko związanych z uczestnikami wojen, żołnierzami, pracownikami cywilnymi, dziennikarzami. Codzienność żon, partnerek lub dzieci, nawet na poziomie nieświadomym, oscyluje wokół tematu wojny i zagrożenia utraty życia ukochanej osoby. Stres wywołują u nich mogą tak proste czynniki, jak dźwięk telefonu, który może być sygnałem, że stało się coś złego. Powrót najbliższych z wojny jest dla nich również trudny ze względu na konieczność przystosowania się do innego niż dotychczas rytmu dnia, snu, a także sposobu utrzymywania relacji. W obliczu tragedii zmiany ulegają też priorytety, dlatego początkowo trudne może się okazać znalezienie zgodnego stanowiska dotyczącego wizji wspólnej przyszłości. Siła pojedynczego żołnierza zależy od wsparcia grupy, a siła grupy jest mierzona stabilnością i gotowością działania indywidualnych osób. Przejściowe trudności są elementem życia każdego człowieka. Bardziej istotne od nich samych jest jednak to, jak człowiek sobie z nimi radzi i do czego mogą one doprowadzić w przyszłości⁴⁶.

Powrót do kraju oraz udział w szkoleniach poligonowych może przywrócić wspomnienia dotyczące traumatycznych wydarzeń. Powracające we wspomnieniach przeżycia doznanych urazów, obojętność na otoczenie, nadmierne pobudzenie, niekontrolowane wybuchy złości – to tylko kilka kryteriów do rozpoznania symptomów PTSD. W konsekwencji skłonność do izolacji, połączona ze spożywaniem alkoholu, może doprowadzić do przypadków przemocy w rodzinie zarówno psychicznej, fizycznej, ekonomicznej, jak i zaniedbania czy wymuszania seksualnego. Rozpatrując kwestię przemocy domowej w kontekście możliwości posiadania przez żołnierza broni prywatnej, problem ten może być jeszcze bardziej dotkliwy i niebezpieczny. Hermetyczność środowiska wojskowego wymaga szerokiego jej rozpoznania i analizowania; zadanie to powierzono Żandarmerii Wojskowej.

Obecnie trudno określić, ilu żołnierzy boryka się z zespołem PTSD. Ciężar rozpoznawania spoczywa na przełożonych żołnierzach, psychologach wojskowych oraz rodzinach. Współpraca dowódców jednostek wojskowych i psychologów wojskowych z Żandarmerią Wojskową, w kontekście rozpoznania przejawów syndromu PTSD, jest gwarancją niedopuszczenia lub zaprzestania

---

⁴⁶ J. K. PASTUSZAK, *PTSD i stres bojowy*.

trwającego zjawiska przemocy domowej. Właściwe reagowanie na przejawy demoralizacji społecznej organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo obywateli (w tym Żandarmerii Wojskowej) musi być zatem unormowane.

Policja nie może być jedyną instytucją, na której barkach spoczywa ciężar przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a zjawisko rozpoznawania i przeciwdziałania tej patologii w środowisku wojska – w tym procedura Niebieskiej Karty – musi znajdować się w jurysdykcji Żandarmerii Wojskowej.

Podsumowując rozważania na temat perspektywy prawnej wykorzystania potencjału Żandarmerii Wojskowej do zjawiska przeciwdziałania przemocy domowej, należy jednoznacznie stwierdzić, iż zachodzi pilna potrzeba zmiany zapisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2011 r. nr 149, poz. 887) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury Niebieska Karta oraz wzorów formularzy Niebieska Karta (Dz. U. 2011, nr 209, poz. 1245).

Nie można również zapomnieć o innych dokumentach normatywnych, które regulują zakres działania służb i instytucji przewidzianych do przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jak chociażby Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020⁴⁷.

Żandarmeria Wojskowa – jako służba o charakterze policyjnym – ma doświadczenie oraz zaplecze kadrowe do prowadzenia wszelkich czynności mających na celu zapobieganie i zwalczanie przestępczości. Jej funkcjonariusze, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego, niejednokrotnie byli używani do wsparcia działań Policji, otrzymując tym samym uprawnienia Policji określone w art. 15-17 ustawy o Policji.

Jednym z podstawowych środków dostosowania potencjału Żandarmerii Wojskowej do planowanych zmian właściwości procesowej winno stanowić zaprojektowanie procesów organizacyjno-ustawowych. Żandarmeria Wojskowa, aby była skuteczna, musi posiadać pełen wachlarz narzędzi do wykrywania i zapobiegania wszelkich przejawów demoralizacji życia w rodzinie. Działania na rzecz utrzymania właściwego stanu bezpieczeństwa muszą wyprzedzać planowane zmiany, a wspólny wysiłek struktur i instytucji państwowych powołanych do zaprzestania przemocy w rodzinie może być gwarancją w dążeniu do zapewnienia bezpieczeństwa jej obywateli.

---

⁴⁷ Uchwała nr 76 Rady Ministrów z dn. 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, „Monitor Polski”, 9 czerwca 2014 r., poz. 445.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- FIJAŁKA M.: EURO 2012 – na bacność, „Przegląd Żandarmerii Wojskowej” 2009, nr 2.
- PACEK B.: Działania Żandarmerii Wojskowej, Warszawa: Ministerstwo Obrony Narodowej 2012.
- PASTUSZAK J. K.: PTSD i stres bojowy – para niedoskonała, mundurowi 24.pl (dostęp: 16.01.2015).
- PIEPRZNY S.: Policja. Organizacja i funkcjonowanie, wyd. 2, Warszawa: Wolters Kluwer Polska 2007.
- ROJEK R.: Policja w systemie bezpieczeństwa publicznego RP. Wyniki badań ankietowych, w: A. SZYMANIAK, W. CIEPIELA (red.), Policja w Polsce. Stan obecny i perspektywy, Poznań: Wydawnictwo UAM 2007, s. 207.
- SASAL H. D.: Niebieskie Karty. Przewodnik do procedury interwencji Policji wobec przemocy w rodzinie, Warszawa: PARPA 1999.

Dokumenty prawne

- Informacja o wynikach kontroli NIK. „Funkcjonowanie Żandarmerii Wojskowej”, KON-4101-02-00/2011, www.nik.gov.pl (dostęp: 16.01.2015).
- Informator dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, Warszawa: Ministerstwo Sprawiedliwości 2014.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483, z późn. zm.).
- Przemoc w rodzinie. Występowanie i częstotliwość zgłaszania. Sondaż przygotowany dla Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ipsos Loyalty, grudzień 2014 r.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. nr 209, poz. 1245).
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 Lipca 2012 r. w sprawie zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej ze Służbą Kontrwywiadu Wojskowego, Służbą Wywiadu Wojskowego, wojskowymi organami porządkowymi oraz z dowódcami jednostek wojskowych i dowódcami (komendantami) garnizonów (Dz. U. 2012, poz. 880).
- Uchwała nr 76 Rady Ministrów z dn. 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, „Monitor Polski”, 9 czerwca 2014 r., poz. 445.
- Ustawa z dn. 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. nr 287 poz. 1687, z późn. zm.).
- Ustawa z dn. 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny (Dz. U. z 1997 r., nr 88, poz. 553 z późn. zm.).
- Ustawa z dn. 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. 1999, nr 53, poz. 549, z późn. zm.).

Ustawa o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych z dn. 24 sierpnia 2001 r. (Dz. U. nr 123, poz. 1353, z późn. zm.).

Ustawa z dn. 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2011 r., nr 149, poz. 887, z późn. zm.).

ŻANDARMERIA WOJSKOWA
W ŚWIETLE PERSPEKTYWY PRAWNEJ
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

S t r e s z c z e n i e

Jednym z niezbywalnych zadań państwa i jego struktur jest zapewnienie nienaruszalności terytorium oraz bezpieczeństwa zamieszkujących je obywateli. W otaczającym nas środowisku, na różnych poziomach życia, spotykamy się z zagrożeniami, które próbują zakłócić oraz zakłócają nasze gwarantowane prawo do spokojnego życia. Jednym z zagrożeń obecnego świata jest niewątpliwie przemoc domowa, która przez wiele lat w Polsce nazywana była zwyczajowo „awanturą domową” lub „kłótnią”. O zjawisku tym mówi się nieczęsto, a dowiadujemy się o nim głównie wtedy, gdy dochodzi do tragedii. W zakresie, trybie i na zasadach określonych w przepisach zadania przewidziane dla Policji wykonują w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz w stosunku do żołnierzy Żandarmeria Wojskowa i wojskowe organy porządkowe. Żandarmeria Wojskowa uczestniczy w programach prewencyjnych, realizując czynności profilaktyczne w Siłach Zbrojnych RP, z zakresu przeciwdziałania m.in.: alkoholizmowi, narkomanii oraz środków psychoaktywnych, przemocy w środowisku pracy, bezpieczeństwa w sieci oraz korupcji. Po blisko sześciu latach, z dniem 1 lipca 2015 r., zwiększają się uprawnienia procesowe Żandarmerii Wojskowej, a tym samym przestępstwa popełnione również poza terenem jednostki (bez związku ze służbą) podlegać będą ŻW. Policja nie może być jedyną instytucją, na której barkach spoczywa ciężar przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a zjawisko rozpoznawania i przeciwdziałania tej patologii w środowisku wojska – w tym procedura Niebieskiej Karty – musi znajdować się w jurysdykcji Żandarmerii Wojskowej.

Słowa kluczowe: Żandarmeria Wojskowa (ŻW), przemoc w rodzinie, Niebieska Karta.